

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 19/2001 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi (pakolaisaseman myöntämistä tai peruuttamista koskevissa menettelyissä jäsenvaltioissa sovellettavat vähimmäisvaatimukset)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 6 päivänä maaliskuuta 2001 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi (pakolaisaseman myöntämistä tai peruuttamista koskevissa menettelyissä jäsenvaltioissa sovellettavat vähimmäisvaatimukset) (U 5/2001 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että hallintovaliokunnan on annettava asiaansa lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylijohtaja Pentti Visanen ja ylitarkastaja Helena Karlsson, sisäasiainministeriö

- ma. projektiavustaja Titta Maja, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Eija Siitari-Vanne, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Riitta-Maija Joutimäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Mielikki Tenhunen, työministeriö
- tutkintayksikön johtaja, komisario Aaro Väättäinen, Helsingin kihlakunnan poliisilaitos
- tiedotussihteeri Leena-Kaisa Åberg, Pakolaisneuvonta ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut

— Ulkomaalaisvirasto.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Direktiiviehdotus on keskeinen ensimmäinen toimenpide yhteisen turvapaikkapolitiikan luomiseksi Amsterdamin sopimuksen mukaisesti. Ehdotuksessa asetetaan vähimmäisvaatimukset jäsenvaltioiden menettelylle pakolaisaseman myöntämisessä ja peruuttamisessa.

Ehdotuksessa esitettyjen toimenpiteiden avulla on tavoitteena luoda yksinkertainen ja nopea

järjestelmä turvapaikkahakemusten käsittelyä varten. Ehdotukseen sisältyvien yhteisten vähimmäisvaatimusten ja määräaikojen avulla pyritään siihen, että turvapaikkahakemukset, joita ei oteta käsiteltäväksi, ja ilmeisen perusteettomat hakemukset, voitaisiin tunnistaa nopeasti, jotta kansalliset järjestelmät voisivat toimia tehokkaasti Geneven yleissopimuksessa tarkoitettujen pakolaisten hyväksi.

Ehdotuksessa ei vaadita jäsenvaltioita soveltamaan yhdenmukaisia menettelyjä, eikä se myöskään velvoita niitä hyväksymään yhteisiä käsitteitä ja käytäntöjä, joita ne eivät halua soveltaa. Vaikka ehdotuksessa esitetäänkin vähimmäisvaatimukset menettelyn tehokkuuden ja oikeusturvan lisäämiseksi, jäsenvaltiot voivat edelleen priorisoida tapauksia oman harkintavaltansa ja kansallisen politiikkansa mukaisesti.

Ehdotuksessa esitetään ainoastaan pakolaisaseman myöntämistä tai peruuttamista koskevat vähimmäisvaatimukset. Siten se ei sisällä vähimmäisvaatimuksia sen määrittämiseksi, voisiko henkilö saada suojelua jonkin muun kansainvälisen instrumentin perusteella tai onko hän muutoin suojelun tarpeessa. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltiot voivat kuitenkin halutessaan soveltaa direktiivin säännöksiä myös muihin kuin Geneven sopimuksen mukaisiin menettelyihin.

Ehdotuksen säännökset voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Ensimmäinen käsittelee turvapaikanhakijoille annettavia menettelyllisiä takeita. Nämä säännökset liittyvät turvapaikkamenettelyn eri vaiheissa esiin tuleviin tilanteisiin, ja niiden tarkoituksena on lähentää menettelyn oikeudenmukaisuuteen liittyviä käsitteitä eri jäsenvaltioissa.

Toisen ryhmän muodostavat vähimmäisvaatimukset, jotka koskevat päätöksentekoprosessia.

Vaikka jäsenvaltiot voivat säilyttää kansallisen järjestelmänsä, päätöksenteon on täytettävä tietyt vähimmäisvaatimukset, jotta voidaan edistää kattavan yhteisen eurooppalaisen turvapaikkapolitiikan muodostumista.

Kolmas säännösr ryhmä koskee asetettavia yhteisiä vaatimuksia tiettyjen käsitteiden ja käytäntöjen soveltamiselle. Ehdotuksessa määritellään esimerkiksi hakemukset, joita ei oteta käsiteltäväksi, ja ilmeisen perusteettomat hakemukset sekä mm. käsitteet turvallinen lähtömaa ja turvallinen kolmas maa.

Ehdotuksessa esitetään myös yhteyskomitean perustamista. Yhteyskomitean tarkoituksena olisi edistää direktiivin saattamista osaksi jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä ja sen yhdenmukaista soveltamista.

Valtioneuvoston kanta

Suomi suhtautuu direktiiviehdotukseen lähtökohtaisesti myönteisesti ja katsoo, että turvapaikkahakemuksen käsittely vain yhdessä jäsenvaltiossa ja jäsenvaltioiden mahdollisimman yhtenäinen turvapaikkamenettely on myös tärkeää yksittäisen turvapaikanhakijan kannalta. Valtioneuvoston kannan muodostamiseksi ehdotuksen lukuisat yksityiskohtaiset säännökset vaativat vielä täsmennystä ja tarkennusta sekä eri hallinnonalojen yhteisten kantojen määrittämistä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ottamatta ehdotuksen kaikkiin yksityiskohtiin kantaa valiokunta toteaa, että hanke on sinänsä kannatettava, koska ehdotuksen lähtökohtana on laatia jäsenvaltioissa eurooppalaiset vähimmäis-suositukset pakolaisaseman myöntämistä tai peruuttamista koskevissa menettelyissä. Valiokunnan saaman selvityksen perusteella on ilmeistä, ettei Suomen nykyistä järjestelmää tarvitse juurikaan muuttaa. Valiokunta toteaa, että Suomen järjestelmää ei ole syytä muuttaa huonompaan suuntaan, mihin ehdotuksessa olevat vähim-

mäisvaatimukset sinänsä antaisivat ehkä mahdollisuuden.

Jatkokäsittelyssä on pyrittävä huolehtimaan ehdotuksen terminologian yhtenäistämistä vastaamaan Suomen nykyistä terminologiaa. Samoin on jatkotyössä pyrittävä mahdollisuuksien mukaan saamaan suomalainen hyvä menettely, esimerkiksi turvallisen maan käsitteen suhteen, yleiseurooppalaiseen käyttöön.

Valiokunta kiinnittää huomiota ehdotuksessa oleviin erilaisiin kiinteisiin määräaikoihin. Valiokunta korostaa, että määräaikojen on oltava tavoitteellisia eikä kiinteitä. Valiokunta haluaa

korostaa mieluumminkin hyvän hallinnon ja tehokkuuden merkitystä. Kiinteillä määrärajoilla ei voitane katsoa parannettavan oikeusturvaa.

Muutoksenhakumenettelyn osalta valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotuksessa on erinäisiä suomalaiseseen järjestelmään soveltumattomia kohtia. Näitä ei voida jatkotyössä hyväksyä.

Valiokunta korostaa vielä eri hallinnonalojen yhteisten kantojen muodostamisen merkitystä.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta kunnioittavasti ilmoittaa,

että suuri valiokunta ottaa huomioon, mitä edellä on lausuttu.

Helsingissä 26 päivänä lokakuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Matti Väistö /kesk
vpj. Pertti Turtiainen /vas
jäs. Nils-Anders Granvik /r
Rakel Hiltunen /sd
Valto Koski /sd
Esko Kurvinen /kok
Lauri Kähkönen /sd
Kari Kärkkäinen /kd

Paula Lehtomäki /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Kirsi Ojansuu /vihr
Heli Paasio /sd
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Pekka Ravi /kok
Petri Salo /kok
Jari Vilén /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

apulaissihteeri Jukka Savola.